

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van een
proefsleuf aan de Zuidbargerstraat
26a – 32 te Zuidbarge, gemeente Emmen
(Dr.)**

M.J.M. de Wit

ARC-Rapporten 2008-21

Groningen
16 mei 2008
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een proefsleuf aan de Zuidbargerstraat 26a–32 te Zuidbarge, gemeente Emmen (Dr.)

ARC-Rapporten 2008-21
ARC-Projectcode 2008/24

Opdrachtgever
Bouwbedrijf Karsten, Vroomshoop
Bevoegd gezag
Gemeente Emmen, in de persoon van dr. W.A.B. van der Sanden,
provinciaal archeoloog van de provincie Drenthe
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
23673
ARCHIS nummer booronderzoek
23673
ARCHIS nummer proefsleuvenonderzoek
26679

Tekst
M.J.M. de Wit
Afbeeldingen
B. Schomaker & M.J.M. de Wit
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 16 mei 2008

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Op de percelen 26a t/m 32 aan de Zuidbargerstraat te Emmen is bouwbedrijf Karsten uit Vroomshoop voornemens een aantal woningen te bouwen. De bestaande bebouwing is of wordt binnenkort gesloopt. Het plangebied ligt volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) in een gebied met een hoge trefkans op archeologie (zie afb. 3). Archeologisch inventariserend onderzoek door Grontmij op het terrein heeft aangegeven dat de bodemopbouw grotendeels intact is, met onder de huidige bouwvoor (en eventueel esdek) een prehistorische bouwvoor (Lubbers 2007). Op grond van deze bevindingen werd door Grontmij en het bevoegd gezag, de gemeente Emmen geadviseerd door het Drents Plateau, aanbevolen op het terrein een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven uit te voeren. Dit onderzoek werd op donderdag 7 februari 2008 uitgevoerd door Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) door mw. drs. M. Daleman (veldtechniek) en mw. drs. M.J.M. de Wit (projectleiding), bijgestaan door dhr. G. Kerkhof van de Drents Praehistorische Vereniging. De graafmachine werd geleverd door Bergman Kraanverhuur b.v., met als machinist dhr. J. Bergman.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de westkant van de Zuidbargerstraat en ten noorden van de dorpskern van Zuidbarge (afb. 1).

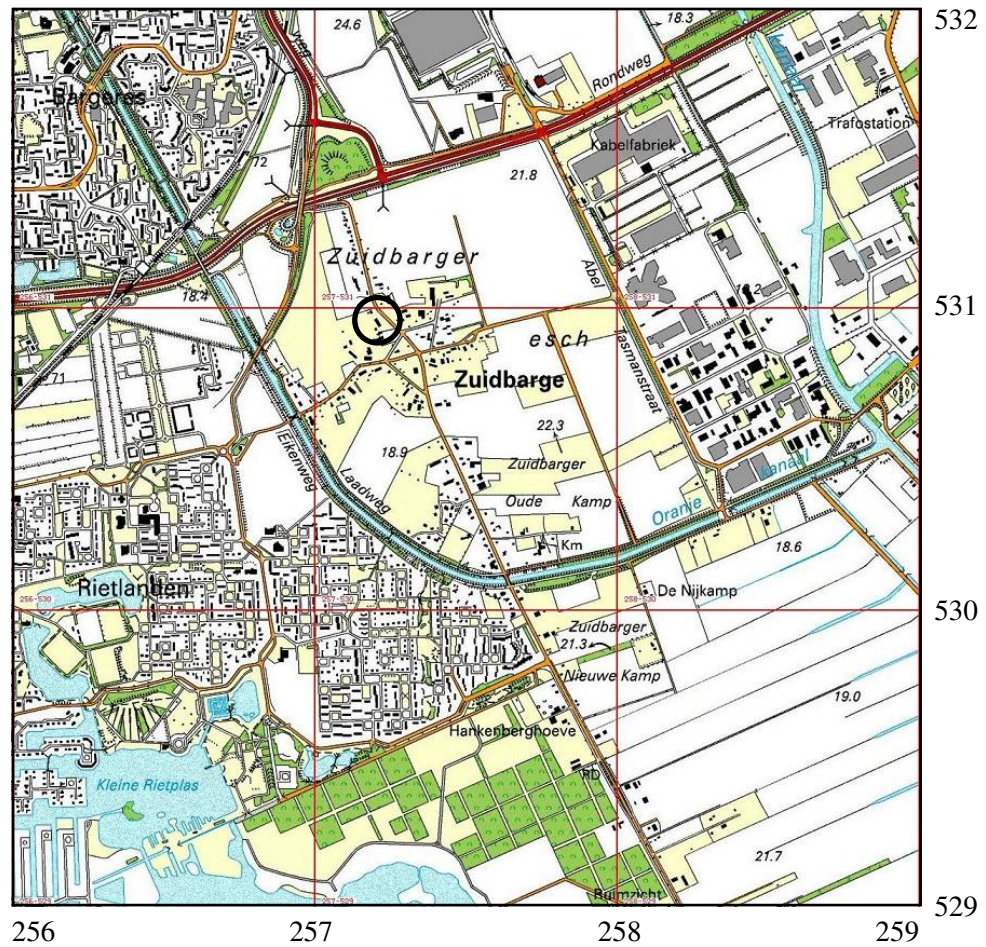
1.3 Objectgegevens

Provincie	Drenthe
Gemeente	Emmen
Plaats	Zuidbarge
Toponiem	Zuidbargerstraat 26a – 32
Kaartblad	17H
Coördinaten	257.170/531.040 257.155/531.140 257.110/531.030 257.085/531.125
Periode	Onbekend
Type object	Onbekend
Type bodem	Dekzand op keileem
Geomorfologie	Hoge dekzandrug

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek dient antwoord te geven op de volgende vragen, zoals deze zijn gesteld in het Programma van Eisen (PvE)¹, opgesteld door mw. drs. M.J.M. de Wit

¹M.J.M. de Wit, *Programma van Eisen Emmen Zuidbargerstraat*, definitieve versie 28-01-2008.

Legenda

— Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

van ARC bv en goedgekeurd door dr. W.A.B. van der Sanden, provinciaal archeoloog van Drenthe:

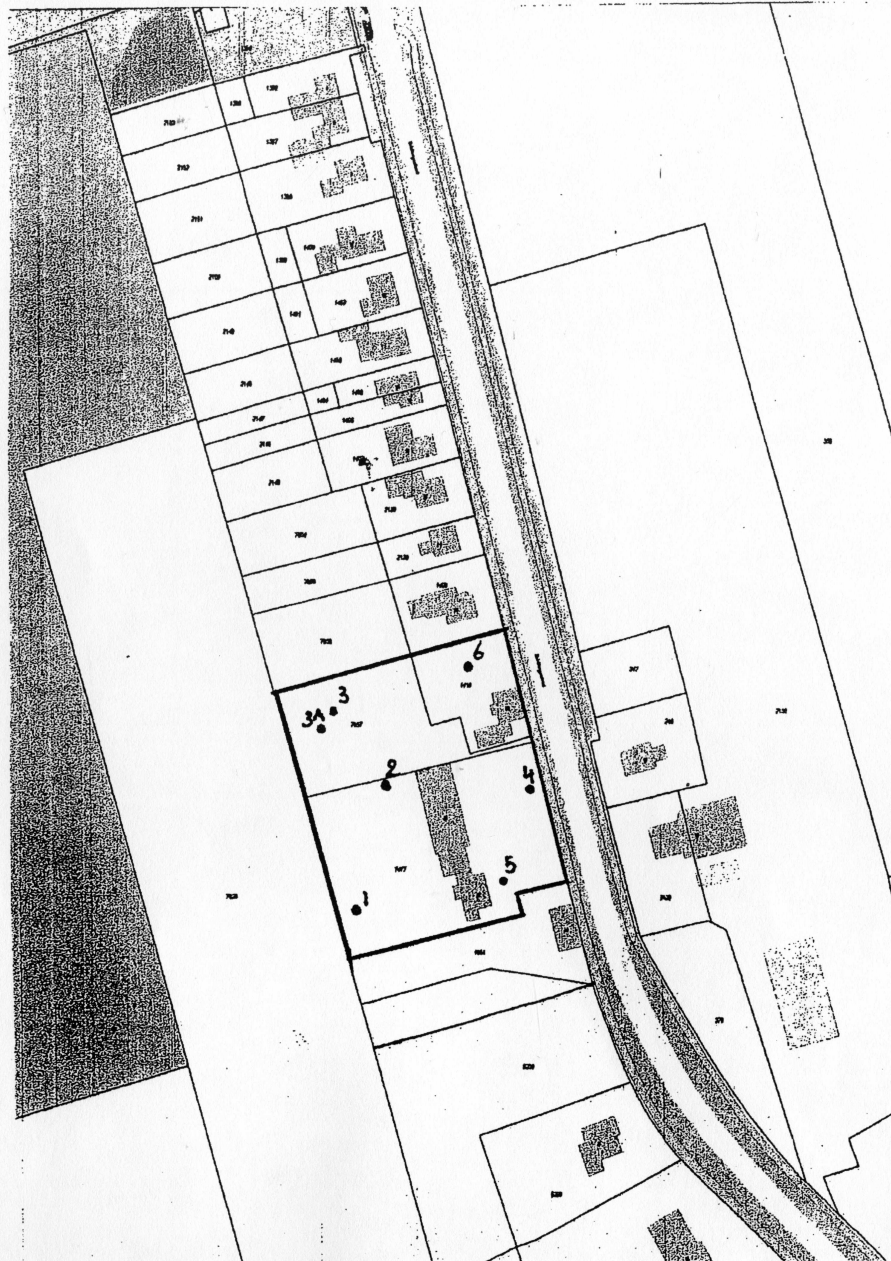
- 1 *Bevinden zich in de proefsleuf archeologische sporen en vondsten, waaruit bestaan deze en wat is de ouderdom?*
- 2 *Zijn er structuren in de sporen herkenbaar?*
- 3 *Wat is de conservering van de sporen en vondsten?*
- 4 *Wat is de stratigrafische relatie tussen de sporen en vondsten en het bodemprofiel? Zijn de sporen en vondsten te koppelen aan de prehistorische bouwvoor?*

1.5 Onderzoeksgeschiedenis

Grontmij heeft in de zomer van 2007 op het plangebied een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) uitgevoerd, bestaande uit een bureau- en een booronderzoek. In totaal zijn zeven boringen op het plangebied gezet (afb. 2) en uit deze boringen blijkt dat zich hier mogelijk een esdek bevindt, met daaronder een vuilgrijze licht humeuze laag die mogelijk het restant is van een oude, prehistorische bouwvoor. Onder de prehistorische bouwvoor ligt de B/C of C-horizont. Uit de omgeving van het onderzoeksgebied is een aantal archeologische monumenten en waarnemingen en één vondstmelding bekend (afb. 3). De dorpskern van Zuidbarge betreft een terrein van hoge archeologische waarde (monumentnr. 14509). Hier zijn bewoningssporen uit de Vroege en Late Middeleeuwen aangetroffen. Iets verder naar het westen liggen de Zuidbarger Stroeten, een terrein van archeologische waarde (monumentnr. 14382) waar zich een mogelijk urnenveld bevindt. Ten zuidoosten van de dorpskern van Zuidbarge zijn nederzettingssporen uit de Middeleeuwen aangetroffen (waarnemingsnr. 35100) en ten zuidwesten ervan is een natuurstenen Fels-Rechteck bijl aangetroffen, te dateren in het Midden-Neolithicum – Bronstijd (waarnemingsnr. 302390). De vondstmelding (nr. 405097) bevindt zich ten noorden van het onderzoeksgebied en betreft niet nader te dateren natuursteen.

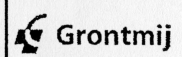
1.6 Werkwijze

Op het onderzoeksgebied is één proefsleuf aangelegd met een afmeting van 30×4 m (afb. 4). De proefsleuf is aangelegd ter hoogte van Grontmij-boringen 4 en 5, aangezien dit vanwege het bodemprofiel hier, de locatie van af te breken gebouwen en de locatie van de nieuwbouw, de meeste gunstige plek is (afb. 5). De proefsleuf is in twee vlakken onderzocht, waarbij het eerste vlak in de top van de vermoedelijke prehistorische bouwvoor is aangelegd (ca. 40–45 cm –mv) en het tweede net onder deze bouwvoor, in de top van de C-horizont (ca. 75 cm –mv). Zowel bij het aanleggen van de vlakken als bij het doorzoeken van het stort is gezocht met een metaaldetector. De leesbare vlakken zijn getekend (schaal 1:50), gefotografeerd en de hoogte van vlakken en sporen zijn bepaald ten opzichte van NAP. In vlak 2 van de proefsleuf is een aantal vondsten verzameld. Het westprofiel van de proefsleuf is gedocumenteerd door middel van een profielopname. Na afloop is de proefsleuf weer dichtgemaakt.

Schaal 1:2000

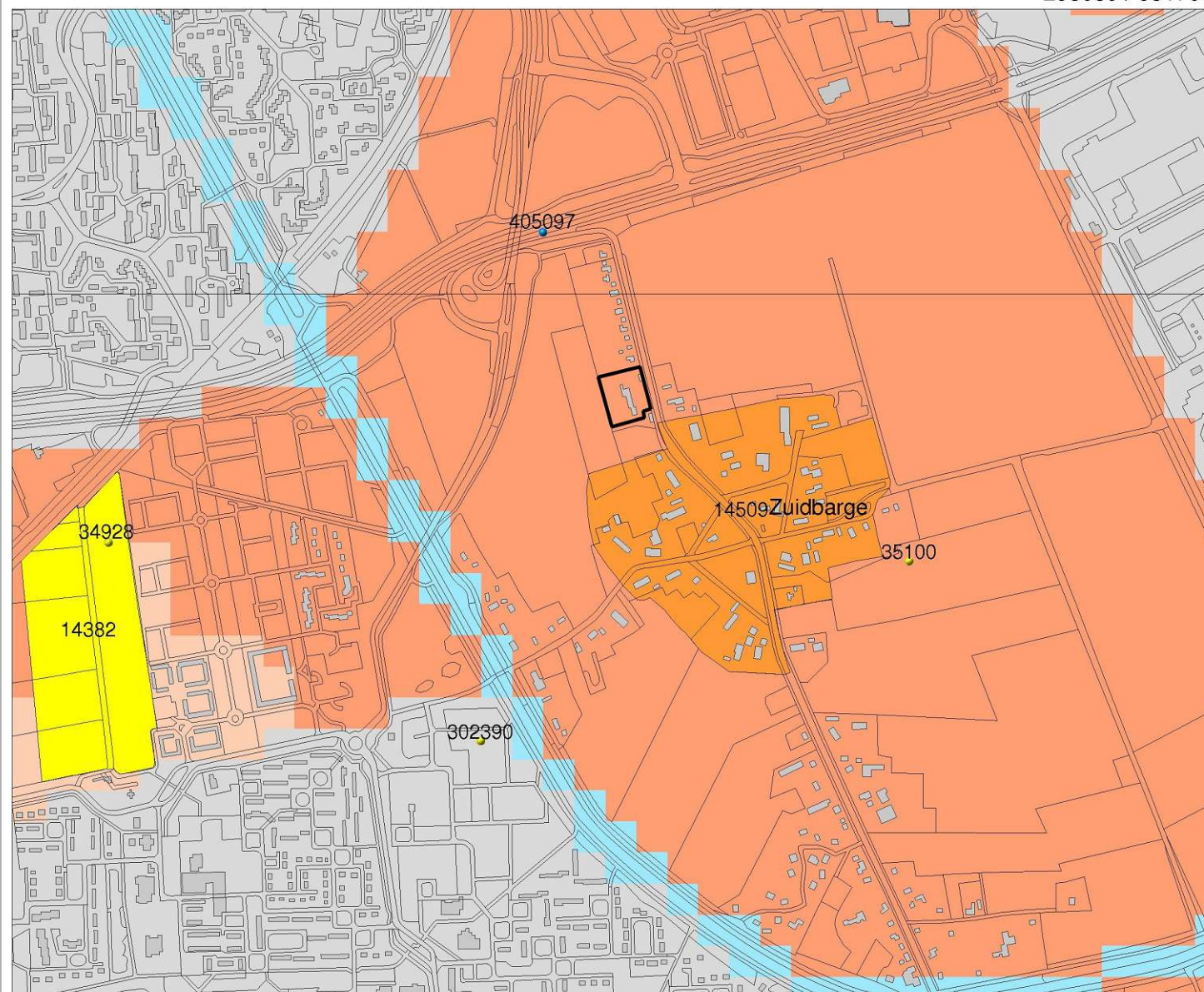
Locatie Boringen

Bijlage: 3
PN: 224096/07

Afbeelding 2 Overzicht van de boringen. Uit: Lubbers 2007, bijlage 3.

258089 / 531709

256145 / 530120

Legenda

- VONDSMELDINGEN
 - WAARNEMINGEN
 - TOP10 ((c)TDN)
 - HUIZEN
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd
- PLAATSNAMEN**

0 100 m

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

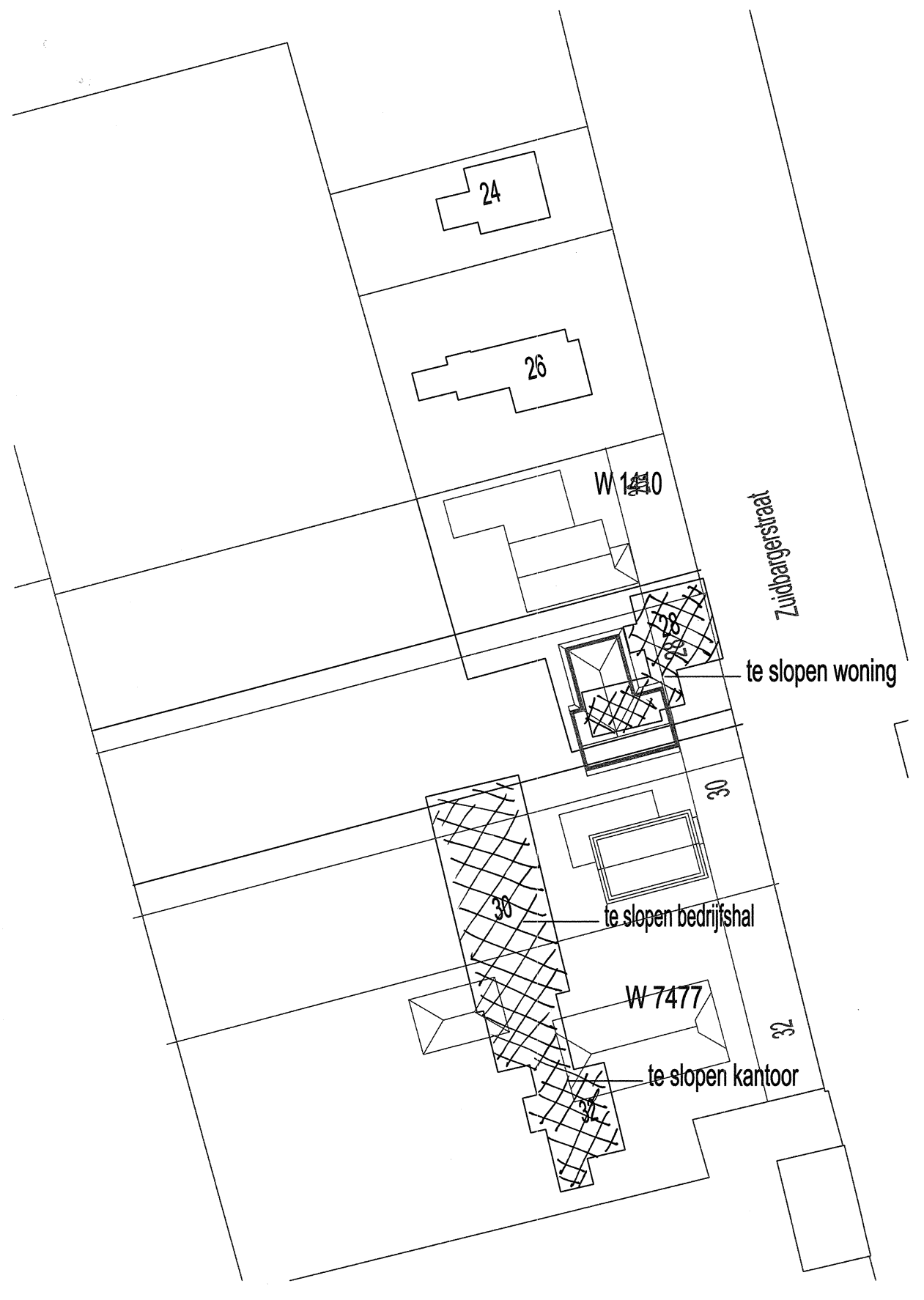

ONDER
NCSGA
LTUUR
N313A
SCHAP

Afbeelding 3 Uitsnede van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) met daarop het onderzoeksgebied (zwart omkaderd) en de archeologische waarnemingen.
Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, 21 januari 2008.

Afbeelding 4 Lokatie van de proefsleuf. Kaart: B. Schomaker.

Afbeelding 5 Kaart van het plangebied met de oude en toekomstige situatie.

2 Resultaten

2.1 Bodemopbouw

Wat betreft de bodemopbouw kan worden gesteld dat zich op het terrein geen prehistorische bouwvoor bevindt, zoals volgens het onderzoek van Grontmij het geval zou zijn. Uit de profielopname blijkt dat zich onder de bouwvoor een menglaag van bouwvoor met esdek bevindt. Hieronder, op ca. 60 cm diepte, bevindt zich het gele zand, de C-horizont, met daarin oostwest georiënteerde middeleeuwse ontginningsgreppels (esgreppels; afb. 6 en 7). De onderkant van deze esgreppels, op ca. 70–75 cm –mv, valt samen met de onderkant van de vermeende prehistorische bouwvoor (Lubbers 2007, bijlage 5). Grontmij heeft de esgreppels derhalve fout geïnterpreteerd als zijnde een prehistorische bouwvoor.

2.2 Sporen en structuren

In de proefsleuf zijn geen archeologische sporen aangetroffen.

2.3 Vondstmateriaal

Alleen in vlak 2, de C-horizont met de esgreppels, is een zeer klein aantal vondsten aangetroffen. Het betreft twee scherven IJzertijdaardewerk, een stukje natuurlijk vuursteen en wat recent ijzer.² De vondsten komen zowel uit het vlak als uit de esgreppels.

3 Conclusies

De resultaten van het onderzoek hebben de volgende antwoorden opgeleverd op de onderzoeksvragen, zoals deze zijn gesteld in het PvE (zie paragraaf 1.4)

1 *Bevinden zich in de proefsleuf archeologische sporen en vondsten, waaruit bestaan deze en wat is de ouderdom?*

In de proefsleuf bevinden zich geen archeologische sporen, slechts middeleeuwse ontginningsgreppels (esgreppels) en een recente kabelsleuf. In deze esgreppels en op de C-horizont zijn vier vondsten gedaan: twee scherven IJzertijdaardewerk, een stukje onbewerkt vuursteen en wat recent ijzer.

2 *Zijn er structuren in de sporen herkenbaar?*

Niet van toepassing.

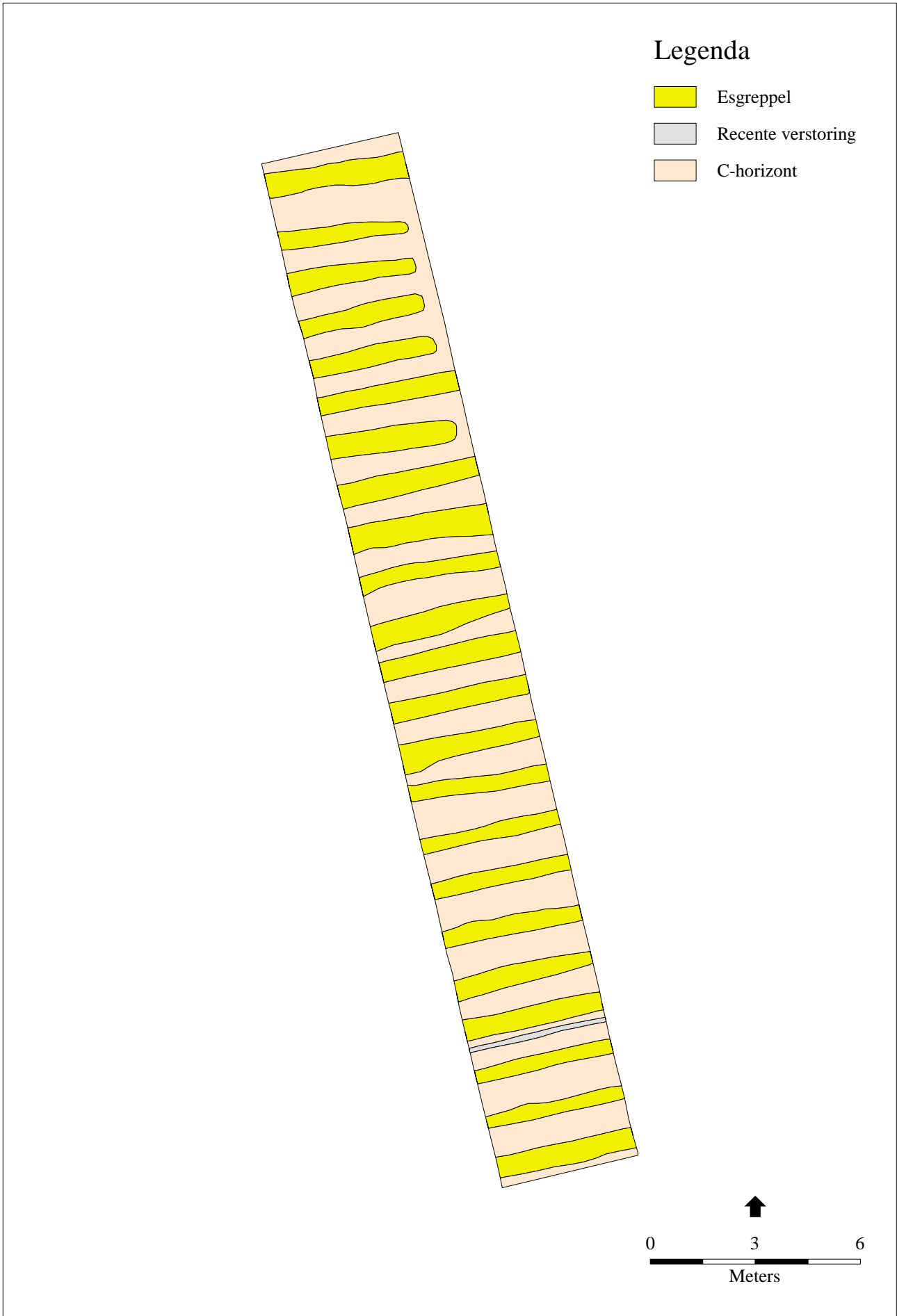
3 *Wat is de conservering van de sporen en vondsten?*

De conservering van de vondsten is matig.

4 *Wat is de stratigrafische relatie tussen de sporen en vondsten en het bodemprofiel? Zijn de sporen en vondsten te koppelen aan de prehistorische bouwvoor?*

Op het onderzoeksterrein is geen prehistorische bouwvoor aangetroffen, dit blijken esgreppels te zijn (zie paragraaf 2.1). De aangetroffen vondsten bevinden zich in de top van de C-horizont en in de esgreppels.

²Determinatie A. Ufkes, J.R. Veldhuis en K. Lenting.

Afbeelding 6 Vlak 2 van de proefsleuf met de sporen. Kaart: B. Schomaker.

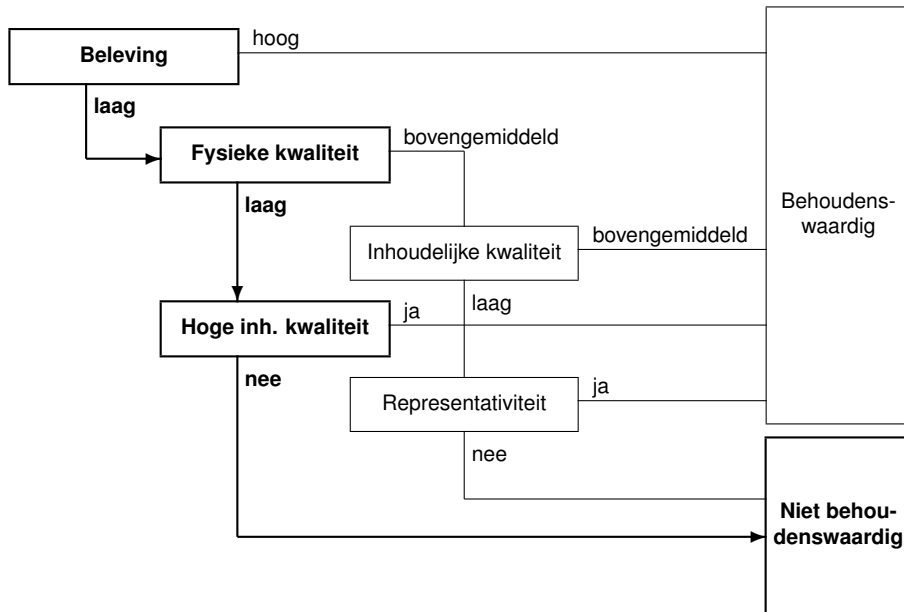
Afbeelding 7 Deel van het westprofiel van de proefsleuf. Foto: M.J.M. de Wit.

4 Waardering volgens KNA 3.1

Hieronder wordt de waardering gegeven van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 1. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, wordt verwezen naar de website van SIKB (www.sikb.nl). De documentatie voor deze waardering is te vinden onder 'Archeologie, KNA 3.1, H3 Inventariserend veldonderzoek, Waarderen (VS07)'.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	
herinneringswaarde	–	
<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	2	Op het terrein is deels nog een esdek aanwezig.
conservering	2	De conservering van het vondstmateriaal is matig.
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	1	
informatiewaarde	1	
ensemblewaarde	1	

representativiteit –

5 Aanbeveling

Uit de resultaten van het IVO blijkt dat zich, afgezien van twee scherven IJzertijd-aardewerk zonder duidelijke context, op het onderzoeksterrein geen archeologische resten bevinden. Het terrein kan derhalve worden vrijgegeven ten behoeve van de bouwwerkzaamheden. Eventuele bescherming of archeologisch vervolgonderzoek is niet aan de orde. Wanneer echter bij de uitvoering onverhoopt toch grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Drents Plateau, Stationsstraat 11, 9401 KV Assen (tel. 0592-305932, mobiel 06-22662601; w.sanden@drentsplateau.nl).

6 Samenvatting

Op de percelen 26a t/m 32 aan de Zuidbargerstraat te Emmen worden binnenkort woningen gebouwd. Aan de hand van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie), volgens welke het plangebied een hoge trefkans heeft, en archeologisch inventariserend onderzoek (IVO) door middel van bureau-onderzoek en boringen van Grontmij, werd door het bevoegd gezag besloten op het terrein een IVO door middel een proefsleuf uit te voeren, teneinde tot een betere archeologische waardering van het terrein te komen. In de proefsleuf zijn geen archeologische sporen aangetroffen, enkel laatmiddeleeuwse ontginningsgreppels. Er zijn twee IJzertijdscherven aangetroffen, maar deze hebben geen duidelijke context. Het terrein wordt derhalve vrijgegeven, aanbevelingen inzake bescherming of vervolgonderzoek zijn niet aan de orde.

Literatuur

Lubbers, N., 2007. *Archeologisch onderzoek Zuidbargerstraat te Emmen*. Assen (Grontmij rapport 524).

Bijlage 1 Waarderingscriteria conform KNA 3.1

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaaft	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaaft sporen; ruimtelijke gaaft; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart
informatiewaarde	1/2/3	opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context: voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context: voorkomen van monumenten uit openvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context: fysisch- en historisch-geografische gaaft van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart